

det bekendte Forslag af Frede Bojsen om Havelodder blev fremsat her i Tinget to Aar efter at vi havde udarbejdet dette Program, altsaa i 1890. Og det var vel egentlig det, som gav Stødet til hele den Bevægelse, der nu er fremkommen, og altsaa til den Lov, der nu foreligger til Revision her i dette høje Ting.

Spørgsmaalet om Fideikommis'er og Præstegaardsjorder omtalte det ærede Medlem for Kerteminde jo under Finanslovens første Behandling og talte ogsaa den Gang om en Sag, der i alt Fald stod i nogen Forbindelse dermed. Men lige saa lidt jeg som nogle af mine Partifæller eller det Program, jeg staar med her, fastslaar, at fordi Fideikommis'er og Præstegaardsjorder drages ind under Staten, behøve de just at blive Kæmpelandbrug. Man maa selvfølgelig se paa, hvad Forholdene byde i Øjeblikket, og derefter arbejde med denne Jord, som man bedst kan. Man maa blot give Adgang til Fællesdrift i den størst mulige Udstrækning.

Jeg maa maaske i Forbindelse hermed sige i Almindelighed for Socialdemokratiets Vedkommende, at naar der er Tale om disse store Fremtidsspørgsmaal, se vi ikke saa meget paa Konstruktionen som paa Udviklingen. Vi paavise Udviklingen her, men vi paavise ikke i saa høj Grad Konstruktionen af det fremtidige Samfund og den fremtidige Produktionsmaade. I alt Fald skulle vi nok vogte os for at konstruere længere, end vort Blik kan naa. Men med Hensyn til dette Husmandsspørgsmaal tror jeg, at det maa indrømmes — og det har ogsaa fundet Tilslutning fra ærede Taleres Side ved denne Lejlighed —, at vi have set rigtigt i denne Sag. Og med Hensyn til Udviklingen maa vi ogsaa være klare over, i hvilken Retning Andelsdriften viser. Andelsdriften viser netop i den Retning, vi antyde. Men for øvrigt vil Udviklingen i Landbruget saavel som i Industrien altid være afhængig af Arbejdsmetoderne, af de nyeste tekniske Hjælpemidler osv. Der er mange Forhold, som maa tages i Betragtning der. Men at vi først og fremmest paavise Udviklingen og ogsaa ved denne Sags Behandling kunne paavise, at vi have været i nøje Overensstemmelse med Udviklingen, er en ganske afgjort Ting.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Samfundets Omformning i det hele behøver man blot at se tilbage paa Tiden for 25 — 30 Aar siden, hvorledes man da arbejdede i Landbruget, i Industri og Haandværk,

og saa iagttagte, hvilken mægtig Forandring der er foregaaet over hele Linien. Og naar man saaledes ser paa, hvorledes Udviklingen er foregaaet til nu, kan man danne sig et Begreb om Fremtiden, og i alt Fald kan man være paa det rene med, at det bestaaende Samfund i sig selv bærer Spiren til dets Omformning og dets endelige Undergang. Den ny Udvikling kiler sig ligesom ind i det gamle Samfunds Legeme og vil efterhaanden bidrage til at sprænge dette i større eller mindre Grad, og jeg paastaar, at den Sag, vi have til Behandling i Dag, er en af disse Kiler, der rammes ind i det gamle Samfund og efterhaanden vil omforme dette.

Det ærede Medlem for Kerteminde talte om „fri Jord i fri Mands Haand“. Men det er ganske betegnende for disse Husmandslodder, at kun $\frac{1}{10}$ af deres Værdi er i den private Kapitals Haand, medens de $\frac{9}{10}$ blive Statseje, saa det ærede Medlem for Kerteminde, som talte om „fri Jord i fri Mands Haand“, og som giver dette Lovforslag sin Tilslutning, kan altsaa ikke være bange for Statseje. Forøvrigt vil jeg sige til det ærede Medlem, som jo er en meget ivrig Agrar med et vist radikalt Tilsnit, som han har faaet oppe i Nordjylland, og som er en saa stærk Modstander af Staten — denne Stat, som skal oprette et fast Kontor, Staten, som skal eje det hele og lignende —, at han skulde betænke, hvad Tilhængerne af den økonomiske Bevægelse paa Landet, som han slutter sig til, kræver af Staten. Maa jeg med den højtærede Formands Tilladelse oplæse følgende Punkter af Agrarernes Program, altsaa det Program, som det ærede Medlem virker for, dette ærede Medlem, som nærer en saa stærk Aversion mod Staten, og mod, at Staten blander sig ind her og der. Agrarernes Program begynder saaledes: Statens Støtte til fremdeles i saa fuld Udstrækning som muligt at fremme Landbrugets Produktion, Statens Støtte til en tidssvarende Ordning af billige og hensigtsmæssige Omsætnings- og Eksportforhold for Landbrugets Produktion saavel i Indland som i Udland. Statens Støtte til at tilvejebringe den bedste og billigst mulige Ordning af de Forhold, der vedrøre Landbrugets og Landkommunernes Kreditforhold. Statens størst mulige Medvirkning til ad international Vej — Agrarerne ere oven i Købet internationale — at søge fjærnet den stigende Fare, der truer Landbruget ved Guldets Enehærdømme som lovligt Betalingsmiddel. Staten skal ordne Beskatningsforholdene